

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента

Бартенєвої Ірини Олександрівни

на дисертацію **Ван Сяоган**

«ФОРМУВАННЯ АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки,

Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок з науково-дослідними темами. У процесі реалізації компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх учителів важливою є проблема формування аналітичної компетентності – ключової професійної якості, яка забезпечує їх здатність до глибокого, критичного осмислення та оцінки музичних творів, педагогічних процесів, власної діяльності та діяльності учнів. Вона є невід'ємним складником професійної компетентності педагога-музиканта і використовується практично в усіх видах його діяльності. Аналітична компетентність передбачає вміння вчителя: здійснювати художньо-педагогічний аналіз музичних творів, розкривати їх зміст, форму, засоби виразності, історичний контекст та визначати їхній виховний потенціал; аналізувати освітній процес, оцінювати ефективність застосовуваних методів, прийомів та технологій навчання музичного мистецтва; діагностувати та оцінювати музичні здібності та рівень підготовки учнів, визначати їхні потреби, сильні та слабкі сторони для корекції освітнього маршруту; здійснювати самоаналіз та рефлексію, усвідомлювати та оцінювати власні педагогічні дії, професійні якості, досягнення та помилки, що забезпечує постійний професійний розвиток; приймати обґрунтовані рішення, на основі аналізу інформації формувати цілі, планувати та прогнозувати результати своєї діяльності.

Отже, вибір теми дисертаційного дослідження Ван Сяоган відповідає сучасним освітнім трендам. У роботі представлено модель та методiku формування аналітичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки, що в синергії із здійсненими теоретичними розвідками, дозволяє вважати дисертацію результатом повноцінної, комплексної, завершеної науково-методичної праці, здійсненої на ґрунтовному методологічному та експериментальному рівні.

Дослідження виконано у Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та повністю узгоджується з напрямом науково-дослідної роботи кафедри педагогіки з теми «Проектування професійного становлення майбутніх фахівців в умовах університетської освіти» (реєстраційний номер № 0120U002014).

Наукова новизна результатів проведених досліджень. Презентоване дослідження Ван Сяоган вирізняється значущою науковою новизною: вперше *схарактеризовано й обґрунтовано* педагогічні умови формування аналітичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки (забезпечення стійкої позитивної мотивації майбутніх учителів музичного мистецтва щодо аналітичної діяльності в мистецько-педагогічному контексті; стимулювання рефлексивної позиції майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки; імплементація у зміст аудиторної і позааудиторної діяльності практико-зорієнтованих і проблемно-дослідницьких завдань аналітичного спрямування), *розкрито* сутність феномену «аналітична компетентність майбутніх учителів музичного мистецтва», *визначено й обґрунтовано* його структуру (мотиваційно-змістовий, операційно-рефлексивний, проєктивно-моделювальний компоненти); *схарактеризовано* критерії (стимулювально-когнітивний, процесуально-оцінний, творчо-трансформаційний), показники (мотивація особистості до успіху; володіння базовими аналітичними знаннями, аналітичні вміння; рефлексивні вміння, креативність; здатність до аналітичного вирішення музично-педагогічних завдань) та рівні сформованості аналітичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки (достатній, задовільний, початковий). *Розроблено* модель формування аналітичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки. *Уточнено* сутність понять «аналітична діяльність», «аналітична діяльність учителя музичного мистецтва». *Подальшого розвитку* набули теорія і методика формування аналітичної компетентності майбутніх педагогів у процесі фахової підготовки.

Значення отриманих автором результатів дослідження для педагогічної науки та практики. Дисертаційне дослідження Ван Сяоган безумовно має вагомий практичний значущість, одержані результати є доказовими та обґрунтованими, вдало апробованими та впровадженими в систему професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Розроблено методику діагностики аналітичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки, методику реалізації моделі формування аналітичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки (мотиваційно-збагачувальний, реалізаційно-осмислювальний, інноваційно-модернізаційний етапи), основний зміст якої репрезентований у межах аналітико-творчої студії «Мистецтво аналізу – аналіз мистецтва».

Отримані результати можуть бути впроваджені в освітню практику закладів вищої освіти з метою формування аналітичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Їх також доцільно використовувати при розробленні підручників, навчально-методичних посібників і рекомендацій для студентів мистецько-педагогічних спеціальностей і викладачів. Матеріали дослідження можуть слугувати теоретичною та методичною основою для написання курсових і магістерських робіт,

підготовки наукових статей і тез за матеріалами конференцій, а також бути корисними в системі післядипломної педагогічної освіти вчителів музичного мистецтва.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні.

Якість підготовки дисертації Ван Сяоган відповідає чинним кваліфікаційним вимогам. Аналіз анотації, тексту дисертаційного дослідження та змісту публікацій дисертанта дають змогу зробити висновок про наукову обґрунтованість та достовірність результатів, отриманих у процесі науково-теоретичного пошуку. Усі наукові положення, висновки та рекомендації достатньою мірою обґрунтовані, підкріплені теоретичними положеннями, нормативно-правовою базою, статистичними даними. Вони відповідають меті та завданням роботи, що забезпечується адекватністю обраних для дослідження методів (*теоретичні* – категоріально-порівняльний аналіз, систематизація й узагальнення науково-методичної та довідкової літератури з проблеми дослідження використано з метою теоретичного обґрунтування сутності формування аналітичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фахової підготовки, визначення понятійного апарату дослідження, розроблення структури аналітичної компетентності та окреслення педагогічних умов її формування у процесі фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва; моделювання застосовано з метою побудови моделі формування аналітичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фахової підготовки; *емпіричні* – опитування, анкетування, діагностичні картки, тестування, методики самооцінювання, психодіагностичні методи тощо – використано для виявлення реального стану сформованості аналітичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фахової підготовки, а також для моніторингу динаміки цього процесу у ході впровадження педагогічних умов, моделі й методики формування; педагогічний експеримент (діагностичний, формувальний, прикінцевий етапи) – з метою перевірки ефективності запропонованих педагогічних умов, моделі й методики формування аналітичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фахової підготовки; *статистичні* – критерій Пірсона використано для підтвердження достовірності отриманих результатів, виявлення статистичної значущості змін, що відбулися в результаті експериментального впровадження, та перевірки вірогідності висунутої гіпотези дослідження).

Заслуговує схвалення коректність визначення мети, завдань, об'єкта, предмета дослідження.

Експериментальне впровадження наукових і практичних результатів підтверджене довідками з установ, де здійснюється підготовка педагогічних кадрів.

Основні положення та результати дослідження впроваджено в освітній процес в освітній процес Державного закладу «Південноукраїнський

національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського», Криворізького державного педагогічного університету.

Оцінка змісту дисертаційного дослідження, його завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертація складається з анотацій (українською та англійською мовами), списку публікацій здобувача, змісту, вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, вичерпного списку використаних джерел (194 найменування, з яких 12 джерел іноземними мовами), додатків.

Структура дисертації Ван Сяоган не викликає заперечень. Виклад змісту дисертації логічний та послідовний.

У *вступі* вдало обрано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, використані для цього методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, подано відомості щодо апробації отриманих результатів та їх впровадження у освітній процес та практичну діяльність. Науковий апарат дослідження визначено з урахуванням результатів досліджень українських та зарубіжних науковців. На основі різнобічного аналізу вичерпної джерельної бази Ван Сяоган вдалось виокремити суперечності, що потребують вирішення, а також розкрити основні вектори дослідження означеної проблематики.

У *першому розділі* дисертації «Формування аналітичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки як педагогічна проблема» представлено феноменологію та категорійно-термінологічний апарат дослідження; розкрито сутність аналітичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва та її структуру; здійснено наукове обґрунтування педагогічних умов формування аналітичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки; представлено аналітичний складник професійної підготовки майбутніх фахівців у контексті сучасних міжгалузевих досліджень.

За результатами опрацювання різноманітних джерел дисертантом визначено сутність аналітичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва як: інтегральну особистісно-професійну якість, що поєднує концептуально-мотиваційні, інтелектуально-логічні та діяльнісно-евристичні складники й виявляється у здатності здійснювати цілеспрямований аналіз музичних, педагогічних і культурних явищ, трансформувати результати аналітичної діяльності в методично доцільні форми музичного навчання й виховання, критично оцінювати освітні ситуації та приймати педагогічно виважені рішення; формує основу професійного мислення вчителя, забезпечує єдність знання, дії та творчості в межах музично-педагогічної діяльності й сприяє її ефективності, доцільності та змістовній насиченості.

Проблему формування в майбутніх учителів музичного мистецтва аналітичної компетентності в процесі фахової підготовки досліджено з позицій компетентнісного, синергетичного та діяльнісно-особистісного підходів, що сприяло змістовному визначенню цього поняття.

Структуру аналітичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва представлено мотиваційно-змістовим, операційно-рефлексивним, проєктивно-моделювальним компонентами; переконливо пояснено їх вибір.

У другому розділі дисертації «Експериментальне дослідження формування аналітичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки» визначено показники сформованості аналітичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва відповідно до кожного критерію (стимульовально-когнітивний, процесуально-оцінний, творчо-трансформаційний); науково обґрунтовано модель, схарактеризовано етапи її реалізації та методики формування аналітичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки; описано організацію та проведення експериментального дослідження з формування аналітичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки на констатувальному етапі та прикінцевому етапі експерименту; презентовано динаміку рівнів сформованості аналітичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки (достатній, задовільний, початковий).

Безперечний інтерес викликала діяльність аналітико-творчої студії «Мистецтво аналізу – аналіз мистецтва», що забезпечувала послідовну реалізацію мотиваційно-збагачувального, реалізаційно-осмислювального та інноваційно-модернізаційного етапів формувальної методики. Дисертантом доведено, що її діяльність була спрямована на глибинне занурення майбутніх учителів у мистецько-педагогічний контекст аналітичної діяльності через поєднання теоретичної підготовки, практичного застосування і творчого конструювання нових рішень.

Особливо увага зосередилася на описі деяких сучасних форм та методів навчання згідно проблематики дослідження, а саме: інтерактивних лекцій «Аналітична компетентність у професії вчителя музичного мистецтва: потреба часу чи вимога майбутнього?», «Мистецтво аналізу – як мистецтво бачити більше»; тематичного семінару «Аналітична компетентність педагога-музиканта: усвідомлення, цінність, практична перспектива»; майстер-класу «Аналітичне мислення в дії: музично-педагогічні інтерпретації через гру на духових інструментах»; воркшопу «Музично-педагогічні рішення: аналізуємо, рефлексуємо, діємо»; творчо-аналітичного проєкту «Музичний твір як освітній кейс» тощо.

Цілком погоджуємося з тим, що аналітико-творча студія виступала мультифункціональною платформою, де кожен етап методики набирав свого змістового наповнення через продумані форми, методи і засоби навчання, орієнтовані на глибоку мотивацію, опанування практичних умінь і творчий саморозвиток майбутніх педагогів-музикантів.

Занурення в вивчення змісту другого розділу при рецензуванні дисертаційного дослідження переконує в багатовекторності проведеної експериментальної роботи Ван Сяоган, що значно підвищує практичну значущість роботи.

Висновки до розділів відображають основні результати дослідження. Загальні висновки, які відповідають меті й поставленим завданням, узагальнюють зміст дисертаційної праці Ван Сяоган.

Оформлення списку використаних джерел відповідає вимогам сучасного стилю АРА.

Отже, ретельний аналіз основних позицій дисертації Ван Сяоган дозволяє позитивно оцінити науковий апарат дослідження та його теоретичні засади, що визначає наукову цінність і логіку рецензованої роботи, яка представляє собою повний дослідницький цикл.

Повнота викладу матеріалу дисертації у наукових публікаціях. Результати дослідження було опубліковано в 7 публікаціях автора, із них: 3 – у фахових виданнях категорії Б з педагогіки (2 одноосібні), 4 – апробаційного характеру.

Наукові публікації сповна відображають одержані результати дослідження, їх кількість є належною для робіт вказаного рівня.

Публікації дисертанта відображають ґрунтовні наукові доробки відповідно до теми, мети, завдань дисертаційного дослідження.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. У процесі детального розгляду та рецензування дисертаційного дослідження не виявлено порушень академічної доброчесності та текстових запозичень.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертаційного дослідження.

Високо та позитивно оцінюючи наукову і практичну значущість представленого дисертаційного дослідження Ван Сяоган, вважаємо за доцільне висловити деякі зауваження рекомендаційного характеру:

1. Підрозділ 1.1. «Аналітичний складник професійної підготовки майбутніх фахівців у контексті сучасних міжгалузевих досліджень» присвячено ґрунтовному аналізу значення та необхідності аналітичної компоненти професійної підготовки майбутніх фахівців різного профілю, зокрема майбутніх учителів. Але, в завданнях дослідження це не відображено. Слід зазначити, що пізніше у висновках до першого розділу автор згадує, що було схарактеризовано сутність і значення аналітичного складника професійної підготовки, який є ключовим ресурсом професійного зростання майбутнього фахівця вже на етапі фахової підготовки.
2. Детальний опис експериментальної роботи здійснено відповідно до мотиваційно-збагачувального, реалізаційно-осмислювального, інноваційно-модернізаційного етапів. Проте, не акцентовано увагу в п. 2.2. як презентовані різноманітні сучасні форми, методи, засоби сприяють реалізації кожної з трьох педагогічних умов формування аналітичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фахової підготовки.
3. Рукопис дисертаційного дослідження не позбавлений технічних, орфографічних огріхів.

Наведені зауваження ніяк не впливають на позитивну оцінку дисертації, вони носять побажальний характер, не знижують наукової цінності рецензованого дослідження.

Висновок. Дисертаційне дослідження Ван Сяоган є сучасним, актуальним, самостійним, завершеним, здійсненим на високому науковому, теоретико-методологічному та методичному рівні, містить комплекс достовірних результатів, що свідчить про наукову зрілість дисертанта, здатність розв'язувати завдання професійної підготовки майбутніх учителів на належному науковому рівні. Дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор, Ван Сяоган, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011– Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки
Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

Ірина БАРТЕНЄВА

